

Ohjelmatukijärjestöjen puheenvuoro kumppanuusfoorumissa 9.11.2023

Arvoisa ministeri, ministeriön virkakunta ja hyvät kollegat,

Olen Juha Virtanen, toimin pääsihteerinä Suomen NMKY:n liitossa eli YMCA:lla eli Namikalla. Esitämme tässä järjestöjen puheenvuorossa neljä näkökulmaa.

Ensiksi: asteen laajempi tilannekuva keskinäisriippuvaisesta maailmasta

Yli puolet ja yhä kasvava osuus maailman väestöstä on nuoria. Useissa kehittyvissä maissa alle 25-vuotiaiden nuorten osuus on yli 75 %. Lapset ja nuoret kantavat harteillaan kriisien seurauksia tulevat vuosikymmenet. Ilmastonmuutos ja pandemiat **eivät katso maiden rajoja**, ja niiden vaikutukset jakautuvat epätasaisesti. Globaali pohjoinen on historiallisesti vastuussa suurimmasta osasta päästöistä, mutta globaalin etelän maat kantavat valtaosan ilmastonmuutoksen seurauksista, jotka heijastuvat muun muassa ruoantuotantoon, vesivaroihin, biodiversiteettiin ja äärimmäisiin sääilmiöihin. Elintila kapenee ja samalla väestö kasvaa vielä seuraavat vuosikymmenet.

Elämme verisiä vuosia. Viime vuonna maailman sodissa kuoli eniten ihmisiä 30 vuoteen eikä kuluva vuosi näytä paremmalta. Sodat, konfliktit, sotilasvallankaappaukset ja väkivaltaisuuksien eskaloituminen esimerkiksi Ukrainassa, Etiopiassa ja Palestiinassa muistuttavat mikä merkitys olisi ennaltaehkäisevällä työllä ja rauhanrakentamisella.

Hauraat valtiot ovat erityisen alttiita toistuville ja pitkittyville konflikteille. Konflikteista ja kriiseistä kärsivät eniten valmiiksi kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset kuten lapset ja nuoret, erilaiset vähemmistöt ja vamman kanssa elävät ihmiset. Vuonna 2023 kotoaan pakenemaan joutuneiden määrä maailmassa on yli 110 miljoonaa. Myös koronapandemian pitkäaikaisvaikutuksia korjataan vielä pitkään – pelkästään koulutustavoitteiden saavuttamisen arvioidaan ottaneen 20 vuotta takapakkia.

Toteamme, kehitysyhteistyöllä Suomi voi vaikuttaa elinolosuhteisiin, toimeentulon edellytyksiin sekä ennaltaehkäistä konflikteja globaalin etelän maissa – siis vaikuttaa pakkomuuton juurisyihin, sekä edistää tasa-arvoa, rauhaa ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten resilienssiä.

Silmiä globaalilta keskinäisriippuvaisuudelta ei voi siis sulkea. Kriisejä on harvoin mahdollista eristää ja rajata yksin sinne, missä välittömät vaikutukset nousevat suuren yleisön silmille. Silti kaoottiselta vaikuttavassa maailmassa sisäänpäin kääntyneisyys lisääntyy. Nopeat muutokset, kuten kehitysyhteistyöleikkaukset tai tuen ehdollistaminen saattavat tällaisessa ilmapiirissä houkuttaa, mutta ongelmia on mahdotonta rajata Suomen rajojen ulkopuolelle.

Ollakseen vaikuttavaa, kehityspolitiikan on oltava johdonmukaista ja pitkäjänteistä. Pikaisia voittoja ei siis jaeta vaan kestävätkä ratkaisut vaativat sitkeää juurisyihin vaikuttamista.

Toiseksi: keskinäisriippuvuus korostaa kansainvälisen yhteistyön tarvetta

Keskinäisriippuvaisessa maailmassa ja globaalien kriisien ratkaisuisa kansainvälinen ja monenkeskinen yhteistyö korostuu. Kansainvälinen yhteisö on sopinut yhteisestä tiekartasta, kestävän kehityksen tavoitteista, joiden tavoitepisteinä vuosi 2030 on. Harmillista, sillä nyt aikajanan puolivälissä on kuitenkin todettava, että vasta 15 % tavoitetasosta on saavutettu. Kiihtyvää loppukiriä siis vaaditaan tulevien vuosien aikana.

Suomella on tärkeä rooli Agenda 2030:n toimeenpanossa. Suomen pyrkimys olla kokoaan suurempi vaikuttaja kansainvälisessä yhteisössä vaatii edelläkävijänä jatkamista sekä muiden toimijoiden tukemista kestävän tulevaisuuden saavuttamiseksi.

Erytisesti vähiten kehittyneiden maiden ja hauraiden valtioiden tukeminen on tärkeää. Se, että osa maista kiipeää kehityksen tikkailla ylöspäin, ei tarkoita, että tuen tarve vähentyisi kerralla rajusti. Pitkäjänteisyyttä ja vaikuttamistyötä vaaditaan positiivisen kurssin pitämiseksi, ja sen varmistamiseksi, että esimerkiksi ihmisoikeusperiaatteet pysyvät kehityksessä mukana. Toiveenamme onkin tukea myös globaalin etelän kansalaisyhteiskunnan osallistumista kansainvälisille areenoille esimerkiksi YK:ssa.

Nuoret, rauha ja turvallisuus -agenda on yksi konkreettinen osoitus suomalaisen kansalaisyhteiskunnan vaikuttavista aloitteista kansainvälisen yhteisön suuntaan. Kansallinen ohjelmamme agendan toimeenpanemiseksi on esimerkillinen. Sitä on kutsuttu lippulaivaesimerkiksi hyvästä yhteistyöstä valtionhallinnon, järjestöjen ja nuorten kesken.

Maailman ensimmäinen kansallinen toimintaohjelma ja siihen johtanut yhteistyö onkin ollut viime vuosina yksi Suomen niin sanotuista vientituotteista rauhantyössä.

Kolmanneksi: kansalaisyhteiskunnalla on keskeinen rooli kestävän kehityksen edistämässä

Suomessa on yli 100 000 yhdistystä, vapaa kansalaisyhteiskunta ja kansalaistoiminta on demokratiamme perusta ja luo suomalaisuuden ytimen. Hälyttävästi, vain 3 % maailman väestöstä asuu maissa, joissa kansalaisyhteiskunnan tila on avoin.

Järjestöjen keskeinen prioriteetti onkin rakentaa vahvaa kansalaisyhteiskuntaa kohdemaissa. Ja jos jotain, niin tätä voidaan hyvällä syyllä nimittää suomalaiseksi lisäarvoksi. Järjestötyöllämme on myös vahva suomalaisten tuki. Veikkaan, että jollakin tavalla lähes jokainen suomalainen on ollut enemmän tai vähemmän tekemisissä tämän salin järjestöjen kanssa – jotkut ovat olleet toiminnassa lähes koko elämänsä.

Yhtä lailla pitkäjänteinen sitoutuminen rauhantyöhön maailman kriiseissä on tehnyt Suomesta ja suomalaisista tunnettuja rauhankävijäitä.

Hiljenemme huomenna. Presidentti Ahtisaari saatetaan viimeiseen lepoonsa.

Rauhantyö, kansalaisyhteiskunnan toiminta ja demokratia kietoutuvat yhteen. Autoritäärisesti johdetuissa maissa kansalaisyhteiskunta on elintärkeä vastavoima.

Siksi kehitysyhteistyön ehdollistamiseen liittyvässä keskustelussa onkin välttämätöntä ymmärtää, että järjestöjen työ kohdistuu nimenomaan paikallisten kansalaistoimijoiden vahvistamiseen. Ne ovat keskeisiä demokratian, sananvapauden ja ihmisoikeuksien puolustajia. Kuten Fingon talousarviolausunnossa todettiin, ”Ehdollistaminen on hankala työkalu kehityspolitiikassa: jos Suomi jättää jälkeensä tyhjiöitä, ne täyttyvät mahdollisesti vähemmän demokraattisten maiden vaikuttamisella ja vahvistavat kertomusta määräilevistä rikkaista maista”.

Neljänneksi ja viimeiseksi: muistutamme valtionhallinnon toimijoita hyödyntämään järjestöjen asiantuntemusta

Tässä salissa on valtaisa määrä kokemusta äärimmäisen haastavaista toimintaympäristöistä. Läsna olevissa organisaatioissa on suomalaisia ammattilaisia, jotka ovat omistautuneet nimenomaan näiden alueiden ja maiden tukemiseen esimerkiksi Somaliassa, Keski-Afrikan tasavallassa, Afganistanissa ja Myanmarissa.

Kansalaisyhteiskuntayksikön ja kehityspolitiikan lisäksi järjestöjen lisäarvo näkyy ja on hyödynnettävissä muillakin ulkoministeriön toimialoilla kuten kriisinhallinnassa, rauhanvälityksessä, muuttoliikkeeseen vastaamisessa, alueellisessa ja monenkeskisessä yhteistyössä sekä ihmisoikeus- ja ilmastopolitiikassa.

Kehitettävääkin riittää. Esimerkiksi kolmoisneksuksen toteutumista on yhä edistettävä siten, että siiloutuminen rauhantyöhön, kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun puretaan ohjelmatasolla. Näemme myös, että jälleenrakennuksen lisäksi kansalaisyhteiskunnan vahvistamiselle on tilausta myös esim Ukrainassa. Kysymmekin, miten järjestöjen rooli Ukrainan tukemisessa nähdään, humanitaarisen avun lisäksi?

Kiitämme tuoretta hallitusta kansalaisjärjestöjen työn merkityksen tunnistamisesta. Ennenkuulumattomat leikkaukset kuitenkin huolestuttavat meitä, vaikka järjestöt ovat toistaiseksi olleet tuulensuojassa. YK:n asettama 0,7 % tavoite karkaa yhä kauemmaksi. Leikkaukset vaikuttavat negatiivisesti työn vaikuttavuuteen, kestävään kehitykseen, Suomen kansainvälisiin suhteisiin ja arvovaltaan. Kehitysyhteistyön tulosraportit osoittavat, että pitkäjänteisyys on vaikuttavien tulosten edellytys.

Yhä useammat järjestöt rahoittavat toimintaansa myös kansainvälisellä rahoituksella. On tärkeää, että Suomi tukee myös näitä kansainvälisen varainhankinnan ponnisteluja, sillä niiden ja esim. yhteistyön rakentaminen yksityisen sektorin kanssa vie pitkän aikaa.

Mitä tulee viennin edistämiseen, tai kehitysyhteistyön ja kauppapolitiikan rajapintaan, niin lienee kuitenkin syytä tunnustaa, että järjestöjen työ äärimmäisen köyhyyden parissa yhteisöissä, joissa eletään alle kahdella dollarilla päivässä, on haastava yhdistää liiketoiminnan logiikkaan. Näissä konteksteissa kauppapolitiikka ja yritysyhteistyö usein törmäävät omaan mahdottomuuteensa. Suomen kehityspolitiikan tulee jatkossakin vaikuttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten elämän edellytyksiin. Siksi

uudenlaisilla instrumenteilla ei koskaan pystytä kokonaan korvaamaan niin sanottua perinteistä kehitysyhteistyörahoitusta.

Hallitusohjelman kirjaus järjestöjen työn korostamisesta on vahva. Järjestöjen toiveena ministeriön suuntaan onkin yhä laajentuva kumppanuus ja vahvistuva osallisuus Suomen kehityspolitiikan toteutukseen. On erittäin tärkeää ottaa järjestöt mukaan alusta asti ministeriön prosesseihin, jotta saadaan järjestöjen asiantuntemus parhaalla mahdollisella tavalla käyttöön.

Muistutamme johdonmukaisuudesta, kestävän kehityksen, globaalin vastuun, inhimillisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien huomioimisesta kokonaisvaltaisesti, kun esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa päivitetään. Kehityspolitiikka on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko tarjoaa mahdollisuuden katsoa keinovalikoimaa ja kestävän kehityksen edistämistä laajemmin. Järjestöjen työllä toteutetaan monia selontekojen, strategioiden ja maaohjelmien tavoitteita käytännössä.

Tässä tätä asiaa tulikin, toivottavasti viestimme välittyi ja kynät ovat sauhunneet.

Kiitämme ulkoministeriön hyvää yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tämä kumppanuusfoorumi on siitä yksi esimerkki ja toivomme yhteistyön syventyvän myös tulevaisuudessa.

Näillä sanoilla, järjestöjen puolesta – kiitos.